

Kamil Pietrasik
(Łódź)
orcid.org/0000-0002-8579-0659

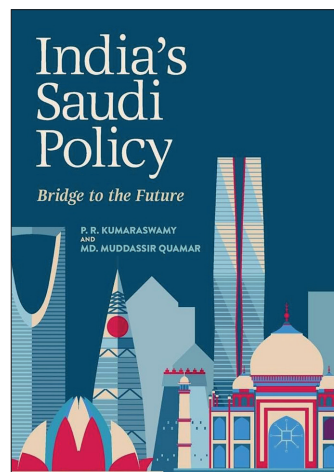
SAUDYJSKIE SPOJRZENIE NA INDYJSKIE MOŻLIWOŚCI JAKO DROGA DO PRZYSZŁOŚCI

P.R. Kumaraswamy, Md. Muddassir Quamar, *India's Saudi Policy. Bridge to the Future*, Wydawnictwo Palgrave Macmillan, Singapore 2019, ss. 327.

Indie ostatnich dekad coraz częściej stanowią przedmiot ekspertyz, raportów czy publikacji naukowych, i to w wielu aspektach – politycznych, gospodarczych czy religijnych. Także stosunki międzynarodowe czy wymiana kulturowa pomiędzy Indiami a innymi krajami regionu, i nie tylko, doczekały się wielu omówień¹. Jednym z nich jest recenzowany tom, stanowiący zwięzłe podsumowanie szerszych badań².

Recenzowana praca skupia się na relacjach Indii z Arabią Saudyjską i składa się ze wstępu i 11 rozdziałów.

We wstępie autor zaznacza, że kontakty Indii, czy też Hinduśców, z regionem bliskowschodnim mają bogatą i długą historię, wynikającą także z bliskości geograficznej (s. 2).

¹ Zob. np. Pethiyagoda 2021, Mahapatra 2006, Ram Mudiam 1994.

² Kumaraswamy 2019. Publikacja omawia relacje Indii z wybranymi krajami Zatoki Perskiej do roku 2018 r.

W rozdziale „The Nehru Era” autor szeroko omawia historyczną obecność Indii w Arabii Saudyjskiej. Zwraca uwagę na masy pielgrzymów oraz kupców na obszarach dzisiejszej Arabii Saudyjskiej (oraz w krajach ościennych). Koncentruje się na okresie premierostwa Jawaharlala Nehru (1947-1964), ale omawia też czas wcześniejszy, od 1927 r., kiedy został on „uznanym rzecznikiem Kongresu do spraw zagranicznych”. Autor pokazuje, że to Nehru był najważniejszym inicjatorem relacji indyjsko-saudyjskich. Zwraca także uwagę na rolę saudyjskiej filantropii w Indiach, a także wyjazdów z Indii do Arabii Saudyjskiej o charakterze zarówno wakacyjnym, jak i biznesowym.

Z kolei w rozdziale „Drifting Apart” autor skupia się na wydarzeniach, które miały wpływ na relacje saudyjsko-indyjskie w latach 60. i 70. XX w. Rok 1962 w stosunkach indyjsko-saudyjskich pod wieloma względami okazał się momentem zwrotnym, początkiem wyraźnego ochłodzenia. Jego przyczyn należy szukać w regionalnych i wewnętrznych walkach o władzę w okresie rządów Nehru, a także powstaniu Światowej Ligi Muzułmanów i klęsce Chin w Indiach.

Rozdział „Islamic Dimension” analizuje kwestie religijne, a ściślej islam – istotną składową tożsamości narodowej i kulturowej zarówno w społeczeństwie saudyjskim, jak i w Indiach. Tereny Arabii Saudyjskiej to miejsce narodzin islamu. Indie zaś miały wówczas największą koncentrację muzułmanów (s. 53). Analizując ekspansję tej religii, autor podkreśla rolę saudyjskich kaznodziejów oraz pielgrzymek z Indii do Mekki i Medyny w celu odbycia hadżdżu. Odnotowuje też napięte relacje saudyjsko-irańskie problematyczne z punktu widzenia Indii, które chciały handlować i utrzymywać stosunki dyplomatyczne z oboma rywalami.

W kolejnym rozdziale omówiona została rola, jaką w polityce zagranicznej Indii i Arabii Saudyjskiej odgrywa Pakistan („Pakistan Factor”). Podczas gdy dla Arabii Saudyjskiej kraj ten był i jest jednym z ważniejszych partnerów, z punktu widzenia Indii pozostaje wrogiem sąsiadem, kształtującym ich politykę zagraniczną i destabilizującym sytuację w regionie.

Rozdział „Palestine Factor” omawia z kolei saudyjskie i indyjskie podejście do kwestii palestyńskich. Arabia Saudyjska wspiera naród palestyński w walce z Izraelem o suwerenność. Indie z kolei, choć mają większy dystans do tej kwestii, również przejawiają sympatię wobec Palestyńczyków (s. 109). Większe zaangażowanie Arabii Saudyjskiej wynika naturalnie ze wspólnoty w wierze. Natomiast Indie są ostrożniejsze z uwagi z jednej strony na relacje z Izraelem, a z drugiej na rolę polityczną dominujących w kraju wyznawców hinduizmu i napięć pomiędzy nimi a mniejszością muzułmańską w samych Indiach. W tym kontekście wraca też problem relacji ze wspomnianym już Pakistanem.

W rozdziale „The Shift” autor zajął się wpływem, jaki na politykę zagraniczną Indii i Arabii Saudyjskiej miał upadek Muru Berlińskiego w 1989 r. Jak zaznacza, oba kraje musiały obrać nowy kurs polityczny, a krótko potem określić swój sto-

sunek wobec irackiej agresji na Kuwejt. Choć były po tej samej stronie konfliktu, autor dowodzi, że w rzeczywistości Indie zachowywały się tak, jakby milcząco popierały stronę iracką. W tym kontekście zwraca uwagę na trudną sytuację wewnętrzną tak w Arabii Saudyjskiej, jak w Indiach, która siłą rzeczy rzutowała na ich politykę zagraniczną. Lata 1989-1991 w Indiach to okres niespokojny. Doszło wówczas do poważnych wstrząsów społecznych i politycznych, naznaczonych przemocą. Podobne problemy dotknęły również Arabię Saudyjską.

Na relacje bilateralne w latach 80. XX w. wpływ miała też zimna wojna, w Azji Południowej widoczna przede wszystkim w postaci kryzysu afgańskiego. Sympatyzująca postawa Pakistanu i Arabii Saudyjskiej zaowocowała brakiem ruchów politycznych ze strony Indii wobec tego ostatniego kraju. Skutkowało to z jednej strony stagnacją relacji, a z drugiej ich niestabilnością (s. 130).

Były to jednak trudności przejściowe. Dowodzi tego rozdział zatytułowany „Transformation”, analizujący przeobrażenia dotychczasowej polityki Indii i Arabii Saudyjskiej. Kraje te w latach 90. XX w. były na innych etapach rozwoju. O ile Indie odnotowywały wzrost gospodarczy, Arabia Saudyjska zmagiała się z wizerunkowymi reperkusjami ataku terrorystycznego na World Trade Center z 11 września 2001 r. (większość zamachowców pochodziła z tego kraju)³.

W tej części pracy autor omówił też wszystkie ważne wizyty premierów Indii w krajach Bliskiego Wschodu, począwszy od Nehru na Modim skończywszy, argumentując że retoryka „rozszerzonego sąsiedztwa”, „więzi cywilizacyjnych” czy „powiązania historycznego” nie odnosiła się do wizyt politycznych na wysokim szczeblu regionalnym (s. 150).

W części „Energy, Economics and Expatriates” autor skupił się na handlu zagranicznym. Omówił jego współczesne ramy, ale także okres, kiedy Arabia Saudyjska nie była jeszcze królestwem, a jedynie sojuszem kilku plemion. Wówczas kontakty z Indiami miały miejsce pod auspicjami Ibn Sauda, prostopasty późniejszych saudyjskich królów.

Przedostatni rozdział zatytułowany został „International Factors”. Zostały tu omówione czynniki kształtujące indyjskie kontakty z Arabią Saudyjską na przestrzeni dziejów. Autor zaznaczył, że pomimo związków społeczno-religijnych i potencjału wymiany w kwestiach energii wzajemne stosunki rzadko wykraczały poza handel, głównie ze względu na temperaturę relacji amerykańsko-saudyjskich oraz konflikt Indii z Pakistanem. Ważnym czynnikiem był też koniec zimnej wojny, który zbiegł się z rosnącą rolą dwóch ważnych w regionie graczy, Chin i Iranu. Żaden z nich nie ma dobrych relacji z Saudami. Ibrahim Fraihat uważa nawet, że

³ Update 2008.

rywalizacja między Arabią Saudyjską a Iranem toczy się już w zasadzie o globalne przywództwo⁴, co jednak w mojej ocenie jest wnioskiem kontrowersyjnym.

W ostatnim rozdziale, zatytułowanym „Challenges”, autor stawia tezę, że pod koniec XX wieku doszło do przekształcenia się stosunków formalnych między oboma krajami w polityczną przyjaźń ufundowaną na stabilnym partnerstwie gospodarczym, trwałym mimo wielu dwustronnych, regionalnych i międzynarodowych problemów. Chociaż 11 września zmienił spojrzenie Indii na Arabię Saudyjską, relacje między partnerami pozostały silne i są takie po dziś dzień. Pomogło w tym oficjalne uznanie wzajemnych historycznych krzywd.

W pracy zabrakło omówienia charakteru i roli diaspory indyjskiej w Arabii Saudyjskiej, mimo że ta liczy aż 2,5 miliona osób (stan na 2021 r.)⁵. Mimo tego jest to książka o istotnym znaczeniu, stanowiąca cenne źródło wiedzy na temat relacji między omawianymi krajami. Jej zaletą jest zwłaszcza analiza nie tylko obecnego, ale i historycznego kształtu stosunków między Indiami a Arabią Saudyjską.

Bibliografia

- 2008 Update: Saudi Arabia's Curriculum of Intolerance, Center for Religious Freedom of the Hudson Institute: Waszyngton DC.
- At 18 million, India has the world's largest diaspora population [online]. Economic Times [dostęp: 2023-04-14]. Dostępny w Internecie: <<https://economictimes.indiatimes.com/nri/migrate/at-18-million-india-has-the-worlds-largest-diaspora-population/articleshow/80290768.cms?from=mdr>>.
- Fraihat I. 2020, Iran and Saudi Arabia. Taming a Chaotic Conflict, Edynburg.
- Kumaraswamy P.R., Quamar M.M., Singh M. 2019, Persian Gulf 2018: India's Relations with the Region, Singapore.
- Mahapatra D.A. 2006, India-Russia partnership: Kashmir, Chechnya and issues of convergence, New Delhi.
- Pethiyagoda K. 2021, Indian Foreign Policy and Cultural Values, Cham.
- Ram Mudia P. 1994, India and the Middle East, Londyn-Nowy Jork.

⁴ Fraihat 2020.

⁵ At 18 million, 2021.